

AZ ALFÖLDI ERDŐK SZEREPE AZ ERDŐGAZDÁLKODÁSBAN.

Zambó Péter

Agrárminisztérium

FONTOSAK-E AZ ERDŐK MAGYARORSZÁGON, FONTOSAK-E AZ ERDŐK AZ ALFÖLDÖN?

A választ természetesen sok szempontból vizsgálhatjuk, és ezek között lehetnek nagyon pontos adatok, de nagyon sok becslés és érzelem, időnkénti pontatlanság is szerepelhet a részválaszok között. Ha a magyar erdőgazdaság GDP-hez való hozzájárulását tekintjük, akkor ágazatunk szerepe alig látszik a maga 0,2-0,3 %-os hozzájárulásával (forrás: EUROSTAT). Megjegyezhető, hogy ezzel az értékkel az EU átlagát hozzuk, csupán Finnország, Lettország, Észtország és Svédország ér el 1 %-nál magasabb értéket. Ez vajon azt jelenti, hogy az erdők nem értékesek? Az erdészeti ökonómiával foglalkozó szakemberek régóta hangsúlyozzák az erdők értékét, amelyek napjainkra egyre hangsúlyosabbá válnak, de a nemzetgazdasági és pénzügyi mutatókban még mindig nem jelennek meg. Mára már általánosan használt fogalomná vált az erdők ökoszisztéma-szolgáltatása, amely magában foglalja az erdők ellátó, szabályozó, támogató és kulturális funkcióit. Az alföldi erdők valamennyi funkciókban fontos szerepet töltenek be. Ha csak a naturáliákat vizsgáljuk, akkor a következők mondhatók el:

Az Alföld területe az ország területének 46%, ugyanakkor a hazai erdők területének 29,6%-a található itt. A térség erdősültsége elmarad a 21%-os országos átlagtól, mindössze 15,5 %. A növekedés üteme azonban figyelemre méltó, hiszen 1995-ben az arány csak 12,7 % volt. Az alföldi erdők élőfakészlete az országos élőfakészlet 22%-a, vagyis elmarad a

területaránytól, azaz az egy hektárra jutó élőfakészlet alacsonyabb, mint az 215 m³/ha országos átlag (sok esetben 120-150 m³/ha).

Ezeket az általánosan gyengébb növekedéseket természetesen a termőhelyi tényezők is okozzák, hiszen az alföldi erdők mindössze 8 %-a van csak a löszvidéken, 15%-a ártéri és lápvidéken, míg a többi terület általában rossz adottságú homok (65%) és szik (12%). Ezen termőhelyi adottságoknak megfelelőek a célállományok is: legnagyobb mennyiségben akác, hazai és nemesnyár, valamint fenyő.

A jövőben is számítunk az erdősültség növekedésére az Alföldön. Az ERTI kidolgozta a fásítási tervek megalapozó tanulmányában a fásításra alkalmas területek nagyságát, tudván természetesen azt, hogy a potenciális erdőtelepítési terület nagysága önmagában nem jelzi előre a majd ténylegesen megvalósuló erdőtelepítéseket. Az erdőtelepítések mértéke nagyban függ a földtulajdonosok és földhasználók szándékaitól, amit a jövőre már induló KAP felhívások egységáraiban is szeretnénk ösztönözni. Az erdőtelepítések célterületei azok az alacsonyabb minőségű szántók, amelyek fatermesztésre is alkalmasak, vagyis I-IV fatermeszi osztályú erdő várható rajtuk, és a termőhelyük megfelel az erdők természetes előfordulásának. További potenciális erdőtelepítési területeként tekinthetünk a magasabb minőségű, de 5°-nál nagyobb lejtésű szántókra, valamint egyes gyepekre és legelőkre. A gyepek esetében kiemelendő, hogy azok természetvédelmi szempontú megítélésével és az erdőtelepítési lehetőségekkel kapcsolatban részletes egyeztetések szükségesek, és nem biztos, hogy mindenütt könnyen elérhető lesz ez a megegyezés.

A leszűrés alapján az erdőtelepítésre alkalmas területek jelentősebb arányban az Alföldön és a Dunántúlon helyezkednek el, ebből az Alföldre a következő potenciális legyűjtések születtek¹:

Mezőgazdasági besorolás	Alföldön alkalmas terület (ha)
1	68
2	1 900
3	27 306
4	59 586
Jó szántó 5%felett	1 929
Gyep, legelő	81 993
Összesen	172 782

Fontos hangsúlyozni, hogy az erdőtelepítések engedélyezési folyamatában a termőhelyi megfelelés szempontjait feltétlenül és hatékonyan kell érvényesíteni, hiszen nem akarunk különböző veszteséges beruházásokra áldozni, ahogy arra már a korábbi időszakok is szolgáltatnak példával (pl. nyártermető, pusztuló fenyvesek, befejezetlen tölgyesek stb.)

A számok és lehetőségek tükrében az alföldi erdők területe várhatóan tovább fog bővülni. Ez a növekedés a magántulajdonú erdők arányát növeli majd, hiszen a telepítésre alkalmas területek túlnyomóan magánkézben vannak. Jelenleg a magánerdők aránya az Alföldön 39% az országos 43 %-hoz képest.

¹ ERTI adatok

A klímaváltozás nagy kihívás elé állítja a jelenlegi és jövőbeli erdőgazdálkodókat is, hiszen éppen az Alföldön romlanak legdrasztikusabban a termőhelyi viszonyok, az előrejelzések szerint sok helyütt elérve a sztyep klímaosztályt is. Mindebből az következik, hogy nagyon szűk az a paletta, amelyből legalább egy vágásfordulóra megfelelő fafajt tudunk választani, és főleg akkor, ha csak az őshonos fafajok jöhetnek szóba valamilyen korlátozás (túlnyomó részt természetvédelmi korlátozás) miatt. Mindebből következően pedig a gyengébb minőségű faanyag felhasználási és piaci kérdéseivel is szembe kell nézni. A gyengébb növekedés miatt várhatóan megnő a tűzifa minőségű választékok mennyisége, amelynek hazai piaci elhelyezése hullámzó problémát jelenthet, és mindez az erdőtelepítések hatására várhatóan tovább nő. Általánosságban is igaz, de az alföldi erdőkre különösen, hogy kiemelten fontos figyelmet kell fordítanunk arra, hogy a megtermelt tűzifa és egyéb sarangolt választékok hatékonyabb feldolgozását megoldjuk, és minél inkább ezt a faanyagot is bekapcsoljuk a körforgásos gazdálkodásba, minél inkább biztosítva a faalapanyag tartós beépítését vagy használatát. Ehhez pedig elengedhetetlen a lombos faanyagokra vonatkozó kutatási-fejlesztési célok lezárása, és a faanyag észszerűbb hasznosítása érdekében szükséges feldolgozási és felhasználási kapacitások bővítése.

2020-ban az állami vagyonkezelt erdőkben 4,1 millió m³ fakitermelés történt, amelynek 23 %- az alföldi állami erdőkből került ki. A fafajokat figyelembe véve külön kiemelendő, hogy a hazai nyár kitermelés több mint 90%-a innen származik, de a nemesnyár és fűz kitermelések 60 %-ot meghaladó aránya is alföldi származású, az akác aránya „csak” 43 % volt. A tarvágással kitermelt faanyag fele is ebből a térségből származik, amely magas arány a fafajösszetételt tekintetbe véve nem okozhat meglepetést.

Hazánk népességének 38%-a, azaz 3,8 millió (Eurostat adat) ember él az Alföldön, akik közvetlenül részesülnek az ottani erdők ökoszisztéma-szolgáltatásaiból, így elsősorban élvezhetik az erdők mikroklíma-meghatározó funkcióit, a por kiszűrésének kedvezőbb hatását, a zajcsökkentő funkciót, de gazdálkodóként a szélerózió csökkentő hatását is érzékelné lehet. Természetesen az alföldi erdők is jelentős szerepet ját-

szanak a természeti értékek megőrzésében, hiszen az állami erdők 18%-a védett, 8%-ban pedig fokozottan védettek. (A magán és egyéb tulajdonú alföldi erdőkre nem rendelkezünk leválogatható adatokkal)

Az alföldi erdők természetesen közvetetten is fontos szerepet töltenek be az országban, mind a szénmegkötésben, mind a vízgazdálkodásban és vízlevezetésben, mind pedig a napjainkra rendkívüli módon és örvendetesen megszorodott erdei turizmusban.

Ahhoz, hogy a jelenlegi feladatokat hatékonyan és színvonalasan el tudjuk látni, szükség van a folyamatos és egyre bővülő szakmai tudással bíró szakembergárda képzésére, amelyet az Alföldön működő ásványászati Bedő Albert Szakképző Iskola és a szegedi Kiss Ferenc Erdészeti Technikum egyre magasabb színvonalon el is tud látni. Ehhez új digitális eszközökkel, szimulátorokkal bővültek az iskolák, és reményeink szerint a most induló duális képzés is nagyban hozzá fog járulni a jövő szakemberei ismereteinek elsajátításához.